

Семінарське заняття

Тема: Провідні держави світу в міжвоєнний період.

Навчальна мета: з'ясувати загальні тенденції соціально-економічного та політичного розвитку провідних країн світу між світовими війнами; зробити порівняльну характеристику методів, які застосовувались в різних країнах світу для подолання наслідків економічної кризи; визначити причини активізації лівих та правих політичних сил в міжвоєнний період.

План

1. США в міжвоєнний період.
2. Характерні риси розвитку Великобританії та Франції в 20-30-ті рр. XX ст.
3. Веймарська республіка в Німеччині. Встановлення нацистської диктатури, економічна, соціальна та ідеологічна політика гітлерівського режиму.
4. Фашизація Італії.
5. Іспанія в міжвоєнний період.

Ключові поняття: «проспериті», ізоляціоналізм, політична та економічна експансія, «Велика депресія», «новий курс», «невидимий експорт», локаут, протекціонізм, державне регулювання економікою, радикальні політичні сили, Народний фронт, тоталітаризм, фашизм, нацизм, «фюрерство», антисемітизм, диктатура.

Темі рефератів

1. Особливості протікання Великої депресії в країнах світу.
2. Політичний портрет Ф.Д. Рузвельта.
3. Особливості світової економічної кризи у Великобританії.
4. Політичний портрет Б.Муссоліні.
5. Політичний портрет А.Гітлера.
6. Громадянська війна в Іспанії 1936 – 1939 рр.

Питання для активізації пізнавальної діяльності

1. Чому Перша світова війна надала потужного поштовху економічному розвитку США і посилила їхній політичний вплив у світі?
2. В чому полягали основні заходи «нового курсу»?
3. Які основні заходи здійснив уряд Д.Ллойд Джорджа?
4. Які були основні заходи урядів Народного фронту у Франції?
5. В якому році А.Гітлер був призначений рейхсканцлером Німеччини?
6. Які причини встановлення нацистської диктатури в Німеччині?
7. В чому суть «корпоративної держави»?
8. В чому полягала специфіка розвитку Іспанії в міжвоєнний період?

Література:

1, с. 55 – 73, 127 – 160
2, с. 163 - 193

8, с. 475 - 527

Методичні рекомендації:

Розглядаючи **перше питання**, слід пояснити, чому і як змінився статус США після Першої світової війни. США максимально використали ситуацію, що склалась, для подальшого збагачення. Чистий прибуток США за 1914-1919 рр. – 33,6 млрд. доларів. З боржника європейських країн США перетворились на найбільшого кредитора. Війна надала США можливість розширення виробництва, в країні скоротилось безробіття, зросла заробітна платня. На початок 20-х рр. США перетворились на високорозвинену індустріальну державу, цей період став для США роками процвітання (англ. - *prosperity*). **На кінець 20-х років США виробляли стільки ж промислової продукції, скільки весь інший світ.**

В 1929 р. період відносної економічної стабільності змінився світовою кризою, яка не мала аналогів і тривала 4 роки. **1929 – 1933 – період «Великої депресії»**, яка стала для американців справжнім символом національної трагедії. Було поставлено під сумнів цінність американського індивідуалізму. Втручання держави в економіку уявлялось єдиним засобом виживання. Президент **Г.Гувер**, лідер республіканців, на виборах 1932 року був приречений. **Ф.Д.Рузвельт**, лідер демократів, отримав рішучу перемогу. Американці чекали зміни адміністрації, сподіваючись, що Ф.Д.Рузвельт вживе енергійних засобів для боротьби з кризою і здійснить обіцяний «новий курс».

Необхідно вказати, що включали основні заходи **нового курсу**, який базувався на поєднанні державного регулювання економіки з реформами в соціальній сфері:

- реформування фінансової та банківської системи;
- відбудова промисловості;
- реформування сільського господарства;
- реформування системи оподаткування;
- програма допомоги нужденним;
- регулювання трудових відносин;
- заходи соціального забезпечення;
- трудове законодавство.

В якості підсумку необхідно сформулювати значення реформ Ф.Д.Рузвельта, вказати наскільки вони були результативні.

В кінці відповіді на дане питання слід прокоментувати елементи **зовнішньої політики Ф.Д.Рузвельта**:

- прагнення зміцнити міжнародні позиції США;
- політика «доброго сусіда» щодо країн Латинської Америки;
- відхід від політики ізоляціонізму.

Друге питання передбачає визначення спільних рис міжвоєнного розвитку держав-переможниць – Великобританії та Франції, специфіки протікання світової економічної кризи в цих країнах.

Детально слід зупинитись на соціальних проблемах 20-х рр. у Великобританії. Охарактеризувати реформи кабінету Д.Ллойд Джорджа. Визначити особливості розвитку країни за консервативних та лейбористських урядів.

Доцільно окремо вказати, яким чином уряд Національного блоку у Франції (1919 – 1924 рр.) працював над подоланням наслідків Першої світової війни.

Слід визначити особливості французького фашизму, пояснити в результаті яких заходів уряду Народного фронту (1936 – 1938 рр.) вдалось ліквідувати безпосередню загрозу приходу до влади в країні фашистів.

В межах **третього питання** слід показати, як результати Першої світової війни вплинули на життя німецького суспільства, визначити причини та наслідки листопадової революції 1918 року, дати оцінку Веймарської республіки.

Окремо необхідно показати процес зародження нацистської загрози, прокоментувати **причини встановлення нацистської диктатури**:

- закріплення у свідомості населення ідеї про приниження після Першої світової війни;
- наслідки економічної кризи;
- майже повна відсутність політичних сил, які б виступали за збереження Веймарської республіки;
- боротьба між соціалістами та комуністами;
- формування навколо нацистів ореолу єдиної сили, що здатна вивести країну з кризи і відновити могутність Німеччини;
- підтримка нацистів великим бізнесом;
- використання нацистами будь-яких засобів у боротьбі за владу;
- невтручання провідних країн світу, зайнятих власними проблемами (політика «умиротворення агресора»).

Слід показати шлях А.Гітлера до влади. Пояснити, яким чином здійснювався контроль над масовою свідомістю. Охарактеризувати **основні заходи нацистів**:

- 1 лютого 1933 р. – розпуск парламенту;
- у ніч з 27 на 28 лютого 1933 р. – підпал рейхстагу з метою компрометації комуністів;
- ліквідація громадянських свобод;
- заборона профспілок;
- заборона будь-яких партій, крім НСДАП;
- запровадження вертикальної системи фюрерства;

- насильство і терор (концтабори, спеціальні органи насильства і терору – державна таємна поліція (гестапо), штурмові загони (СА), охоронні загони (СС), служба безпеки (СД);
- антисемітизм (бойкот підприємств, гетто, вигнання з країни, заборона навчання, ніч з 9 на 10 листопада 1938 р – «кришталева ніч»);
- державне регулювання і милітаризація економіки;
- агресивна зовнішня політика (курс на широкомасштабну війну).

Розглядаючи **четверте питання** необхідно пояснити, чому у стані переможців Першої світової війни Італія виявилася одним із найслабших партнерів, в результаті чого настрої реваншу та ураженого національного самолюбства стали важливими чинниками розвитку політичного життя в країні.

Слід вказати етапи фашизації країни, дати оцінку постаті Б.Муссоліні.

Необхідно дійти висновку, що стрижнем **ідеології італійського фашизму був примат нації над інтересами всіх інших соціальних груп і окремо взятих індивідуумів**. Корпоративізм трактувався фашистами як «новий тип політичної організації суспільства», був протиставлений соціалізму та лібералізму водночас.

Програма фашистів була проста й зрозуміла усім – обивателю, люмпену, інтелігенту, підприємцю. Вона містила скасування сенату, поліції, каст, привілеїв і титулів; загальне виробниче право, гарантії громадянських свобод, скликання Установчих зборів, відміну таємної дипломатії та загальне роззброєння; заборону банківських операцій та прогресивний податок на капітал; встановлення для всіх 8-годинного робочого дня та мінімуму зарплати; участь робітників у технічному керуванні підприємствами; націоналізацію військової промисловості; передачу землі селянам; заборону дитячої праці до 16 років; загальну освіту та безкоштовні бібліотеки. Таким чином, фашисти зверталися не до якихось там конкретних соціальних верств, а до усіх італійців, що ждали відчутних соціальних і політичних змін.

П'яте питання передбачає аналіз розвитку Іспанії після Першої світової війни: **економіка:**

- у роки війни – нейтралітет, тому поживавлення економічного розвитку;
- відсталість від розвинутих країн;
- нерівномірність розвитку (найбільш розвинені північні регіони – Каталонія, Басконія, Астурія);
- активізація національного руху в Каталонії, Басконії, Гілісії.

політика:

- монархія (король Альфонс XIII), яка спиралась на католицьку церкву;
- криза 1921 р. через поразку в колоніальній війні проти марокканського народу;
- ставка впливових кіл на формування уряду «твердої руки»;
- активізація лівих і правих сил.

Доцільно дати оцінку діяльності генерала **М. Прімо де Рівери**, його сина **Х.Прімо де Рівери**, діяльності уряду **Народного фронту**. Окремо слід зупинитись на причинах та основних подіях громадянської війни 1936 – 1939 рр. Визначити причини перемоги франкістів, особливості диктатури Ф.Б.Франко.